



This work is licenced under a Creative Commons Attribution 4.0 International License  
Ovaj rad dostupan je za upotrebu pod licencom Creative Commons Imenovanje 4.0. međunarodna

STRUČNI  
RAD

UDK: 811.111'243(497.5)  
378.091.3  
DOI <https://doi.org/10.22210/strjez/52-2/5>

Primljen: 29. 9. 2022.  
Prihvaćen: 17. 10. 2023.

# Nastava stranoga jezika struke na filozofskim fakultetima u Hrvatskoj

Dubravka Kuna

[dkuna@ffos.hr](mailto:dkuna@ffos.hr)

*Filozofski fakultet u Osijeku*

Cilj je ovoga rada prikazati rezultate istraživanja o nastavi stranoga jezika struke na filozofskim fakultetima u Hrvatskoj. Podatci su prikupljeni metodom analize dokumenata dostupnih na mrežnim stranicama fakulteta za akademsku godinu 2021./2022. i metodom anketiranja nastavnika stranoga jezika struke na filozofskim fakultetima u Hrvatskoj. Cilj analize dokumenata bio je utvrditi ustroj i opseg nastave stranoga jezika struke na filozofskim fakultetima u Hrvatskoj. Metoda anketiranja nastavnika osigurala je sociodemografske podatke o izvođačima nastave, podatke o vrstama nastavnih materijala koji se koriste, profesionalnom usavršavanju nastavnika, kao i najvećim izazovima u provedbi nastave. Rezultati istraživanja upućuju na različitost položaja stranoga jezika struke na filozofskim fakultetima u Hrvatskoj, ali također pružaju uvid u trenutačnu situaciju te mogu biti poticaj za bolje povezivanje nastavnika i međusobnu suradnju u različitim nastavnim i istraživačkim kontekstima.

Ključne riječi: *analiza dokumentacije, anketni upitnik, filozofski fakultet, strani jezik struke, studentski program*

## 1. UVOD

Reforma europskoga visokoškolskoga sustava donijela je niz vrijednosti i principa koje svaka potpisnica Bolonjske deklaracije nastoji u što većoj mjeri primjenjivati. Temeljni ciljevi te reforme uključuju stvaranje lako uspo-redivih ciklusa obrazovanja te promicanje mobilnosti studenata (Agencija

za znanost i visoko obrazovanje, 2021). O mobilnosti studenata govori se uglavnom u kontekstu međunarodne mobilnosti (Agencija za mobilnost i programe EU, Projekti mobilnosti za studente i osoblje u visokom obrazovanju i dr.). Mobilnost studenata, međutim, ne uključuje samo međunarodnu mobilnost, već i onu unutar nacionalnih granica. Ostvarivanje te mobilnosti podrazumijeva da isti ili slični tipovi visokoškolskih ustanova (primjerice medicinski fakulteti, filozofski fakulteti i sl.) u jednoj zemlji imaju razmjerno slične obrazovne cikluse, studijske programe i dr. Ipak, primjeri iz prakse pokazuju da, čak i kada isti tip visokoškolske ustanove (primjerice filozofski fakultet) u jednoj zemlji obrazuje stručnjake istoga profila, mogu postojati značajne razlike u strukturi studijskih programa ili statusu pojedinih kolegija.

Znanje stranih jezika za akademske namjene nesumnjivo je ključan preduvjet za usvajanje sadržaja predviđenih studijskim programima (čitanje stručne literature na stranom jeziku, sudjelovanje na studentskim seminarima i konferencijama, slušanje gostujućih predavanja i dr.) te ključan preduvjet za ostvarivanje međunarodne mobilnosti i suradnje u kontekstu visokoga obrazovanja. Tako, primjerice, čak 91 % studenata usavršavanje jezičnih vještina ističe kao jedan od pozitivnih učinaka međunarodne mobilnosti (European Commission, 2022), a jezici kojima se studenti najčešće koriste tijekom mobilnosti u prvom redu su engleski, zatim španjolski, njemački, francuski i talijanski (European Commission, 2014, str. 41). Navedeni jezici ujedno su i najzastupljeniji strani jezici u hrvatskim srednjim školama (Državni zavod za statistiku, 2021). Na kraju školske godine 2019./2020. najveći broj učenika učio je engleski jezik (134 405), a slijede ga njemački (50 812), talijanski (19 276), francuski (5 354) i španjolski (2 596). Ruski jezik, iako s dugom tradicijom učenja na području Hrvatske, učilo je samo 223 srednjoškolca. Državni zavod za statistiku ne navodi brojke koje se odnose na učenje stranoga jezika na visokoškolskim institucijama, ali može se pretpostaviti da je i na tercijarnoj razini obrazovanja zastupljenost različitih stranih jezika u nastavi u sličnom odnosu. I u europskom kontekstu navode se usporedni podatci o učenju stranih jezika na primarnoj i sekundarnoj razini obrazovanja, ali ne i na tercijarnoj (npr. European Commission, 2023).

Položaj stranih jezika u hrvatskom visokoškolskom sustavu može se značajno razlikovati od jedne ustanove do druge. Akademska samouprava i autonomija sveučilišta podrazumijevaju, između ostaloga, samostalno donošenje pravila studiranja i upisa studenata te određivanje obrazovnih, znanstvenih, umjetničkih i stručnih programa (Zakon o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti, 2022). U smjernicama za izradu studijskih

programa ističe se fleksibilnost koju visokoškolske institucije imaju u izradi izbornoga dijela programa jer upravo on osigurava komparativne prednosti različitih studijskih programa (Nacionalno vijeće za razvoj ljudskih potencijala, 2016, str. 13). Također, pregled pravilnika o studijima i studiranju na javnim sveučilištima u Hrvatskoj (Agencija za znanost i visoko obrazovanje, 2022) pokazuje da se strani jezici u kontekstu ustroja i sadržaja studijskih programa eksplicitno spominju samo u Pravilniku Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku. U njemu stoji da studijski programi trebaju sadržavati „strane jezike, posebice engleski jezik, kao opće obvezne predmete, naročito na nefilološkim preddiplomskim sveučilišnim i preddiplomskim stručnim studijima te kao izborne predmete na diplomskim sveučilišnim i specijalističkim diplomskim stručnim studijima“ (Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, 2015, str. 7). Strani jezik u visokoškolskom kontekstu (u nastavku: *strani jezik struke*) tako se povremeno nalazi u prostoru u kojem se, s jedne strane njegova važnost podrazumijeva, a s druge strane on može imati status izbornoga kolegija u trajanju od jednoga semestra ili uopće ne mora biti zastupljen u studijskom programu. Drugim riječima, čini se da je njegov položaj u studijskim programima visokoškolskih institucija uvelike rezultat percepcije o važnosti stranoga jezika struke koju ta institucija ima i/ili organizacijskih okolnosti prilikom izrade izvedbenih studijskih programa (npr. mogućnost organiziranja nastave određenoga stranoga jezika, raspoloživost predavača, raspodjela satnice i dr.). Pojam *strani jezik struke* u nastavku rada obuhvaća kolegije stranoga jezika za opće ili posebne akademske namjene na visokoškolskim ustanovama (npr. *Njemački jezik za akademske potrebe* ili *Engleski jezik za povjesničare*), kao i kolegije koji nose samo generički naziv (npr. *Engleski jezik*), ali opisi kolegija upućuju na to da se radi o jeziku struke.<sup>1</sup>

## 2. CILJEVI ISTRAŽIVANJA

Cilj je ovoga rada prikazati rezultate istraživanja o nastavi stranoga jezika struke na filozofskim fakultetima u Hrvatskoj. Temeljna pitanja na koja se nastojalo odgovoriti su sljedeća:

<sup>1</sup> Opisi kolegija koji nominalno poučavaju opći akademski jezik vrlo često pokazuju da se barem dijelom referiraju na područja ili discipline koje se inače studiraju na filozofskim fakultetima.

Za kategorizaciju stranoga jezika struke (u hrvatskom jeziku također: *strani jezik u struci*, *strani jezik za posebne namjene* i sl., u engleskom *languages for specific purposes*) vidi Hutchinson i Waters 1987; Biber 2006; Hyland 2006, 2022; Belcher 2009; Basturkmen 2010 i dr. Kategorizacija se najčešće provodi kroz prizmu engleskoga jezika, a linije razgraničenja nisu uvijek jasne i jednoznačne.

1. Kako je ustrojena nastava stranih jezika na filozofskim fakultetima u Hrvatskoj i u kojem se opsegu izvodi?
2. Tko su nastavnici stranih jezika struke (osnovni sociodemografski podatci) na filozofskim fakultetima u Hrvatskoj?
3. Kakva su iskustva i stajališta nastavnika jezika struke vezana za pojedine aspekte organizacije i izvođenja nastave?

U radu se referira prije svega na nastavu jezika struke na nefilološkim studijima (primjerice povijest, sociologija i dr.) te filološkim studijima koji se rijetko ili u malom opsegu uče kao strani jezici struke (primjerice slovački jezik i književnost, švedski jezik i kultura i dr.). Na filološke studije takozvanih „velikih jezika“ (engleski, njemački, francuski i dr.), koji inherentno imaju kolegije koji tematiziraju jezik struke, poziva se samo kada oni nude i neki drugi strani jezik struke, primjerice, ako je na Odsjeku za engleski jezik i književnost u ponudi i njemački jezik kao strani jezik struke.

### 3. METODOLOGIJA

U ovom su radu prikupljeni podatci o izvođenju nastave stranoga jezika struke na pet filozofskih fakulteta u Hrvatskoj - u Osijeku, Puli, Rijeci, Splitu i Zagrebu. U prikupljanju podataka korištena je metoda analize dokumentacije dostupne na mrežnim stranicama fakulteta i metoda anketiranja nastavnika jezika struke na filozofskim fakultetima. Metoda analize dokumentacije uključivala je, prije svega, proučavanje preddiplomskih i diplomskih studijskih programa, opisa i sadržaja kolegija stranoga jezika struke te pregledavanje literature. Prikupljena su imena i elektroničke adrese nastavnika jezika struke. Dokumentacija je inicijalno analizirana u svibnju i lipnju 2021., a ponovno pregledana i ažurirana u srpnju i kolovozu 2022.

Anketiranje nastavnika provedeno je u veljači 2021. godine. Svim sudionicima u istraživanju poslano je pismo u kojem su objašnjeni ciljevi istraživanja (izlaganje na skupu *Udruge nastavnika jezika struke na visokoškolskim ustanovama*, a zatim i objava članka) te način obrade podataka koji štiti anonimnost sudionika istraživanja.

Anketni upitnik sastojao se od pet dijelova i cilj mu je bio prikupiti sljedeće: (i) osnovne sociodemografske podatke o nastavnicima stranoga jezika struke, (ii) informacije o statusu kolegija koje ispitanici predaju (obvezni/izborni, ECTS bodovi), (iii) podatke o nastavnim materijalima u uporabi, (iv) podatke o formalnom obrazovanju ispitanika u kontekstu nastave stranoga jezika struke i podatke o njihovu profesionalnom usavršavanju te (v) promišljanja o najvećim izazovima u nastavi. Anketa u Google obliku poslana je na

adrese 25 nastavnika od kojih je njih 13 ispunilo anketu. Kvantitativna analiza provedena je jednostavnim statističkim postupkom deskriptivne analize. S obzirom na to da anketni upitnik sadrži pitanja i zatvorenoga i otvorenoga tipa, može se reći da je ovo istraživanje bilo kvalitativno orijentirano.

Nacrt provedenoga istraživanja može se opisati kao sekvencijski istraživački (Creswell i Creswell, 2018). Istraživanje je započelo kvalitativnim ispitivanjem, odnosno prikupljanjem podataka kako bi se stekao početni uvid u organizaciju i izvođenje nastave na filozofskim fakultetima, a zatim je provedeno anketiranje nastavnika u svrhu dobivanja sociodemografskih podataka i dodatnih objašnjenja ili odgovora vezanih za iskustva i stajališta nastavnika stranoga jezika struke.

## **4. REZULTATI I RASPRAVA**

Rezultati i rasprava podijeljeni su u dva dijela: (i) ustroj nastave stranoga jezika struke na filozofskim fakultetima te (ii) nastavnici i različiti aspekti nastave. U prvom se dijelu referira na ustrojbene jedinice na kojima nastavnici jezika struka rade, opseg nastave stranih jezika struke tijekom studija, status kolegija (obvezni/izborni) i broj ECTS bodova koji donose. U drugom se dijelu analiziraju podatci prikupljeni anketiranjem nastavnika stranoga jezika struke.

### **4.1. Ustroj nastave stranoga jezika struke**

Podatci dobiveni s mrežnih stranica filozofskih fakulteta ukazuju na značajne razlike s obzirom na ustrojbene jedinice na kojima nastavnici jezika struke rade. Na Filozofskom fakultetu u Osijeku organizirana je Katedra za zajedničke sadržaje koja, osim nastavnika stranoga jezika struke, okuplja i nastavnike informatike te tjelesne i zdravstvene kulture. Riječ je o kolegijima koji se izvode kao obvezni ili izborni na svim odsjecima i katedrama. U Puli, na sličnom tragu, nastavnici stranoga jezika struke rade na Odsjeku za nastavničko obrazovanje i strane jezike zajedno s nastavnicima koji predaju kolegije za stjecanje nastavničkih kompetencija. U Splitu nastavu stranoga jezika struke izvode nastavnici s filoloških odsjeka (Odsjek za engleski/talijanski jezik i književnost) ili s Odsjeka za učiteljski studij. U Rijeci nastavu izvodi nastavnica s Odsjeka za germanistiku i vanjska suradnica. Na Filozofskom fakultetu u Zagrebu ustrojen je Centar za strane jezike. U okviru Centra odvija se studentska nastava te tečajna nastava za građanstvo. Studentsku nastavu izvode nastavnici Centra dok nastavu za građanstvo izvode uglavnom vanjski suradnici te manji broj nastavnika Centra honorarno.

Specifičnost je studijskih programa na filozofskim fakultetima da mogu biti organizirani kao jednopredmetni (JP), dvopredmetni (DP) ili i kao jednopredmetni i kao dvopredmetni studiji. Tako je, primjerice, na Filozofskom fakultetu u Osijeku studij psihologije organiziran isključivo kao jednopredmetni, studiji filozofije, pedagogije, povijesti i dr. isključivo kao dvopredmetni, a studiji hrvatskoga jezika i književnosti, informacijskih znanosti i njemačkoga jezika i književnosti i kao jednopredmetni i kao dvopredmetni. Opseg i način ustroja studijskih programa razlikuje se od jednoga do drugoga filozofskog fakulteta i ovisi o nizu čimbenika kao što su organizacijske i izvedbene mogućnosti pojedine ustanove, potrebe tržišta rada i dr.

Različiti načini ustroja studijskih programa (JP, DP) u izravnoj su vezi s organizacijom nastave stranih jezika struke na filozofskim fakultetima (Kuna, 2020; Kuna i Ferčec, 2023). Jednopredmetni studijski programi (npr. sociologije) omogućavaju osmišljavanje silaba stranoga jezika koji je usmjeren samo na jednu disciplinu (sociologiju). Dvopredmetni studijski programi (npr. sociologije i povijesti) u idealnoj situaciji znače osmišljavanje silaba samo za dvije discipline (sociologiju i povijest). U stvarnosti, zbog relativno malih upisnih kvota i velikoga broja dvopredmetnih kombinacija koje nastavnici moraju obuhvatiti, u jednoj se nastavnoj skupini može naći više dvopredmetnih kombinacija (npr. sociologija i povijest, sociologija i filozofija, filozofija i kroatistika i sl.). Jedna nastavna skupina može, prema tome, obuhvatiti studente koji studiraju četiri (i više) različitih studijskih programa. Zbog toga je jedno od temeljnih pitanja s kojim se nastavnici u takvim skupinama susreću: trebaju li svoje kolegije izvoditi kao kolegije stranoga jezika za opće akademske namjene, oslanjajući se pritom na postojeće nastavne materijale (koji često obuhvaćaju i prirodne i tehničke discipline) ili pristupiti izradi vlastitih nastavnih materijala koji bi balansirali između onih znanstvenih područja i disciplina koje su tipično zastupljene na filozofskim fakultetima.

Pregled naziva kolegija na mrežnim stanicama filozofskih fakulteta odražava različit ustroj studijskih programa i različitu prirodu kolegija stranih jezika struke. Jedan dio naziva odražava specifičnu prirodu stranoga jezika (npr. *Engleski jezik struke za sociologe*; *Engleski/Njemački jezik u odgoju i obrazovanju*), drugi dio nosi nazive koji upućuju na opći akademski jezik (npr. *Engleski jezik za potrebe studiranja*; *Engleski/Njemački/Talijanski/Španjolski/Ruski jezik za akademske potrebe* i dr.), dok treći dio kolegija nosi generički naziv (npr. *Njemački jezik*, *Ruski jezik*), iako postojeći opisi kolegija ili ustroj studija upućuju na to da se radi o stranom jeziku struke.

Filozofski fakulteti u nastavku rada navedeni su prema abecednom redoslijedu svojih sjedišta. U slučaju postojanja podataka o studijskim programima za više akademskih godina, uvijek su pretraženi najnoviji studijski programi, a uglavnom za ak. god. 2021./2022.

#### 4.1.1. Filozofski fakultet u Osijeku

Nastava stranoga jezika struke na Filozofskom fakultetu u Osijeku u velikoj je mjeri ujednačena. Kolegiji stranoga jezika struke (*Engleski/Njemački za humanističke i društvene znanosti*) obvezni su za sve studente preddiplomskih studija, a izvode se u trajanju od četiri semestra, osim za studente dvopredmetnoga studija engleskoga jezika i književnosti te njemačkoga jezika i književnosti. Iznimno, studenti jednopredmetnoga studija njemačkoga jezika i književnosti imaju kolegij *Engleski za humanističke i društvene znanosti* kao obvezni kolegij u trajanju od dva semestra, a kao izborni još četiri semestra (v. Tablicu 1).

Svi kolegiji izvode se kao dva sata vježbi tjedno. S izuzetkom jednopredmetnoga studija njemačkoga jezika i književnosti na kojem studenti dobivaju tri ECTS boda, studenti na svim drugim odsjecima dobivaju dva ECTS boda za kolegije stranoga jezika struke.

**Tablica 1.**

*Nastava stranoga jezika struke na Filozofskom fakultetu u Osijeku<sup>2</sup>*

**Table 1.**

*Classes of languages for specific purposes (LSP) at the Faculty of Humanities and Social Sciences in Osijek*

	ENG. (DP)	FIL. (DP)	HRV (JP i DP)	INFO. ZKAN. (JP i DP)	MAĐ. (DP)	NJEM. (JP)	NJEM. (DP)	PED. (DP)	POV. (DP)	POV. UMJ. (DP)	PSIH. (JP)	SOC. (DP)
preddiplomski studij	I	0	0	0	0	0		0	0	0	0	0
	II		0	0	0	0		0	0	0	0	0
	III		0	0	0	0	I		0	0	0	0
	IV		0	0	0	0	I		0	0	0	0
	V						I					
	VI						I					
diplomski studij	I											
	II											
	III											
	IV											

0 – obvezni kolegij

I – izborni kolegij

<sup>2</sup> Popis kratica za odsjeke i katedre nalazi se na kraju rada.



#### 4.1.2. Filozofski fakultet u Puli

Na Filozofskom fakultetu u Puli strani jezici mogu povremeno biti u izbornoj skupini kolegija, ali s napomenom da studenti trebaju izabrati jedan od više ponuđenih stranih jezika (primjerice jednopredmetni preddiplomski studij HJK, jednopredmetni diplomski studij povijesti). Takvi su kolegiji prikazani kao obvezni u tablicama 2 i 3 dolje. Studenti također povremeno mogu birati kada će slušati obvezni kolegij stranoga jezika. Tako je na Odsjeku za povijest (JP i DP) potrebno odabrati jedan strani jezik (*Engleski jezik* ili *Latinski jezik za povjesničare*) i pohađati ga dva semestra tijekom diplomskoga studija. Jednostavnosti radi, ti su kolegiji prikazani kao obvezni u 1. i 2. semestru te označeni zvjezdicom.

Studentima talijanskoga jezika i književnosti (JP) ponuđeni su kolegiji engleskoga i njemačkoga jezika (*Engleski/Njemački jezik I –VI*) tijekom preddiplomskoga studija, odnosno njemačkoga jezika (*Njemački jezik I-III*) tijekom diplomskoga studija. Studenti koji stječu dvostruku diplomu (i na Sveučilištu u Peruggi) imaju obvezne kolegije *Engleski jezik i kultura* na diplomskom studiju sa semestralnim opterećenjem od 75 sati.<sup>3</sup>

Kolegiji stranoga jezika prikazani u Tablici 2 izvode se uglavnom kao kombinacija predavanja i vježbi (15+15) te nose tri ECTS boda.

---

<sup>3</sup> Studij Jezične i interkulturalne medijacije (JP) nudi brojne kolegije stranih jezika kojima je cilj osposobiti studente za „prevođenje uz prikladnu primjenu prevoditeljskih tehnika, postupaka i prevoditeljskih tehnologija“ (Filozofski fakultet u Puli, 2022). Zbog same prirode studija koji pretpostavlja ponudu kolegija stranoga jezika struke, oni nisu uvršteni u Tablicu 2.

Također, s obzirom na mali broj studija japanskoga jezika u Hrvatskoj, zanimljiv je podatak da studenti Japanskog jezika i kulture (JP i DP) imaju kolegije koji eksplicitno tematiziraju jezik struke, primjerice *Japanski jezik u turizmu*, *Poslovni japanski jezik* i dr., a u ponudi imaju i kolegije kineskoga i korejskoga jezika. Pretpostavlja se ipak da je riječ o tečajevima općega jezika, eventualno s elementima jezika struke na višim jezičnim stupnjevima. Bez opisa kolegija teško je procijeniti u kojoj se mjeri radi o općem, odnosno o jeziku struke.



**Tablica 2.***Nastava stranoga jezika struke na Filozofskom fakultetu u Puli (jednopedmetni studijski programi)***Table 2.***LSP classes at the Faculty of Humanities and Social Sciences in Pula (single major study programmes)*

		HRV.	JAP.	JEZIČNA I INTERKULT. MEDIJACIJA	POV.	TAL.
preddiplomski studij	I	O			I	I
	II	O			I	I
	III	O			I	I
	IV	O			I	I
	V	O			I	I
	VI	O			I	I
diplomski studij	I				O*	I/O
	II				O*	I/O
	III					I/O
	IV					

O – obvezni kolegij

I – izborni kolegij

■ – nastava se ne izvodi

Na dvopedmetnom studiju arheologije (v. Tablicu 3) ne nude se strani jezici, ali je latinski obvezan kolegij u prvom (morfologija) i drugom (sintaksa) semestru. Treba, naravno, uzeti u obzir da je riječ o dvopedmetnom studiju te da studenti koji primjerice studiraju arheologiju i hrvatski jezik i književnost automatski imaju ponuđene strane jezike na Odsjeku za kroatistiku. Odsjek za kroatistiku ima širok spektar ponuđenih stranih jezika, uz *Engleski/Njemački/Ruski jezik I-VI* nude se i *Kineski/Korejski jezik I-II*. Posljednja dva vrlo su vjerojatno opći jezici.

Na Odsjeku za anglistiku ponuđeni su njemački i ruski kao izborni jezici u trajanju od tri semestra. Preddiplomski studij Kultura i turizam i Talijanski jezik i književnost, uz velik broj općejezičnih i prevoditeljskih kolegija za talijanski jezik, ima i kolegije engleskoga i njemačkoga jezika koji su opisani kao jezici struke. Studenti biraju onaj jezik koji su dulje učili. Na Odsjeku za talijanistiku nude se engleski, njemački (šest semestara) te ruski, kineski i korejski (dva semestra).

**Tablica 3.***Nastava stranoga jezika struke na Filozofskom fakultetu u Puli (dvo predmetni studijski programi)***Table 3.***LSP classes at the Faculty of Humanities and Social Sciences in Pula (double major study programmes)*

	ARH.	ENG.	HRV.	JAP.	KULT. I TUR. ITAL.	LAT.	POV.	TAL.
preddiplomski studij	I		I		O	I	I	I
	II		I			I	I	I
	III		I	I		O	I	I
	IV		I	I		I	I	I
	V		I	I		O	I	I
	VI			I			I	I
dipl. studij	I						O*	
	II						O*	
	III							
	IV							

O – obvezni kolegij

I – izborni kolegij

■ – nastava se ne izvodi

#### 4.1.3. Filozofski fakultet u Rijeci

U Rijeci je jedini nefilološki studij na kojem se izvodi strani jezik struke jednopredmetni preddiplomski studij pedagogije (v. Tablicu 4). Kolegiji *Engleski/Njemački jezik u odgoju i obrazovanju* obvezni su u prvom semestru preddiplomskoga studija. Filološki studiji, osobito studiji jezika koje tipično nazivamo „velikim svjetskim jezicima“ (v. Brozović, 2002) kao što su engleski, njemački ili talijanski koji se na Fakultetu izvode, imaju kolegije/elemente jezika struke ugrađene u studijske programe (primjerice *Talijanski jezici struka, Govorenje i pisanje u nastavi njemačkog jezika* i dr.).

Na Odsjeku za kroatistiku (JP) ponuđen je velik broj općih stranih jezika (mađarski, poljski, slavenski jezik, slovenski) od A1 razine. Za neke je od njih iz opisa kolegija (primjerice *Makedonski jezik 5*) vidljivo da na višim stupnjevima sadrže elemente akademskoga jezika / jezika struke. To vjerojatno vrijedi i za druge kolegije iako nije eksplicitno navedeno u opisima kolegija.<sup>4</sup>

<sup>4</sup> Na Fakultetu u Rijeci jedan se studij izvodi na engleskom jeziku (Kognitivne znanosti: Kognicija i um).

**Tablica 4.***Nastava stranoga jezika struke na Filozofskom fakultetu u Rijeci***Table 4.***LSP classes at the Faculty of Humanities and Social Sciences in Rijeka*

	ENG. (JP)	FIL. (DP)	HRV. (JP I DP)	KULT. (JP)	NJEM. (DP)	PED. (JP I DP)	POV. (DP)	POV. UMJ. (DP)	PSIH. (JP)	TAL. (DP)	PREVOD. STUD.
preddiplomski studij	I					O (JP)					
	II										
	III										
	IV										
	V										
	VI										
dipl. studij	I										
	II										
	III										
	IV										

O – obvezni kolegij

■ – nastava se ne izvodi

#### 4.1.4. Filozofski fakultet u Splitu

Nastava stranoga jezika struke izvodi se kao izborni kolegij na Odsjeku za hrvatski jezik i književnost (*Engleski jezik za potrebe studiranja*) i na Odsjeku za povijest umjetnosti (*Engleski Jezik I-IV, Talijanski jezik I-IV*), odnosno kao obvezni kolegij na Odsjeku za pedagogiju (*Strani jezik u struci*) i Odsjeku za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (*Engleski jezik u struci*).<sup>5</sup> Na Odsjeku za učiteljski studij studenti, uz obvezni engleski (*Engleski jezik I-II*), mogu slušati i kolegije talijanskoga jezika (*Talijanski jezik I-IV*).

Broj sati nastave i raspon ECTS bodova mogu se značajno razlikovati za različite kolegije stranoga jezika struke pa se tako, primjerice, nastava za

<sup>5</sup> Prilikom pregledavanja mrežnih stranica 2022. godine na stranicama Fakulteta zamijećen je i integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studij Vojno pomorstvo. Riječ je o zajedničkom studiju Hrvatskog vojnog učilišta, Pomorskog fakulteta u Splitu i Filozofskog fakulteta u Splitu. Taj studij zbog svoje, prije svega, vojnopomorske prirode nije uvršten u Tablicu 5. Studij ima četiri semestra obveznoga engleskog jezika (*Pomorski engleski I-II, Vojno pomorsko engleski I-II*) s velikom satnicom (30P + 30V/30P + 15V).

Na Fakultetu se u potpunosti na engleskom jeziku izvodi preddiplomski studij psihologije. Taj studij studenti sami financiraju, a oni koji nisu izvorni govornici engleskoga jezika ili nisu završili srednju školu / visokoškolsku naobrazbu u kojoj je jezik poučavanja bio engleski, moraju priložiti dokaz (TOEFL, IELTS i dr. potvrde) o jezičnim kompetencijama za engleski jezik na C1 razini (Filozofski fakultet u Splitu, 2022).

kolegij *Engleski jezik za potrebe studiranja* na Odsjeku za hrvatski jezik i književnost izvodi kao 15 sati predavanja i 15 sati vježbi (2 ECTS boda), za kolegij *Strani jezik u struci* na Odsjeku za pedagogiju kao 15 sati predavanja i 30 sati vježbi (2 ECTS boda), dok se kolegij *Engleski jezik u struci* na Odsjeku za rani i predškolski odgoj i obrazovanje izvodi kao 30 sati predavanja i 30 sati vježbi (4 ECTS boda).

**Tablica 5.**

*Nastava stranoga jezika struke na Filozofskom fakultetu u Splitu*

**Table 5.**

*LSP classes at the Faculty of Humanities and Social Sciences in Split*

	HRV.	ENG.	TAL.	NJEM.	POV. UMJ.	POV.	FIL.	SOC.	PED.	RANI I PREDŠK. ODGOJ I OBRAZ.	UČIT. STUD.
preddiplomski studij	I	I			I					0	0, I
	II				I				0		0, I
	III				I						I
	IV				I						I
	V										I
	VI										I
diplomski studij	I										I
	II										I
	III										I
	IV										I

0 – obvezni kolegij

I – izborni kolegij

#### 4.1.5. Filozofski fakultet u Zagrebu

Na Filozofskom fakultetu u Zagrebu nastava stranih jezika struke odvija se u okviru Centra za strane jezike. Kolegiji koji se izvode uglavnom nose naziv Strani jezik za akademske potrebe (*Engleski jezik za akademske potrebe I-II; Njemački/Španjolski/Francuski/Talijanski/Ruski jezik za akademske potrebe I-IV*), a tri se kolegija referiraju na specifične akademske potrebe: *Engleski jezik struke za psihologe/sociologe/informatologe I-II* (Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2022). Kolegiji imaju satnicu od 30 sati po semestru, izvode se kao seminari i nose po dva ECTS boda. Na stranica Centra stoji da kolegije Stranog jezika za akademske potrebe upisuju studenti preddiplomskih studija, većina nefiloloških i neke filološke skupine (Centar za strane jezike, Upute studentima). Studenti dvopredmetnih studija koji i na jednom i na drugom studijskom programu imaju strani

jezik, obvezno upisuju jedan Strani jezik za akademske potrebe. Na drugom studijskom programu studenti biraju kolegij iz fakultetske ponude koji može biti drugi Strani jezik za akademske potrebe, ali koji je u tom slučaju izborni kolegij. U tablicama dolje upisani su samo jezici struke koje izvode nastavnici Centra za strane jezike. Jezični kolegiji koje bi se također moglo smatrati jezicima struke, kao što su *Latinski jezik za romaniste/talijaniste/arheologe* ili *Grčki jezik za arheologe*, nisu zabilježeni u tablicama.

Jednopedmetnih je preddiplomskih studija 10, a dvopedmetnih preddiplomskih studija 34. Jednopedmetnih je diplomskih studija 12, a dvopedmetnih 35. Pritom treba imati na umu da na većini diplomskih studija postoji više smjerova/modula tako da je broj programa mnogo veći.

U najvećem broju slučajeva strani jezik struke obvezan je u prvom i drugom semestru jednopedmetnih preddiplomskih studija (v. Tablicu 6). Na nekim je odsjecima (primjerice Odsjek za povijest) potrebno odabrati jedan strani jezik struke i slušati ga dva semestra bilo kada tijekom studija. Takvi su kolegiji radi jednostavnosti prikazani kao obvezni u 1. i 2. semestru preddiplomskoga studija i označeni zvjezdicom. Na većini odsjeka strani jezici struke nude se i kao izborni kolegiji. Ponuda izbornih kolegija „nematičnih“ odsjeka/centara (tzv. vanjska izbornost) iznimno je bogata i uključuje na desetke kolegija, ali treba imati na umu da studenti imaju izborne kolegije i u okviru svojih matičnih odsjeka (tzv. unutarnja izbornost). Velika mogućnost izbora ne znači nužno i izvedbu velikoga broja kolegija stranoga jezika struke.

Strani jezici struke na jednopedmetnim diplomskim studijima uglavnom se nude kao izborni kolegiji. Diplomski studiji mogu imati više smjerova pa povremeno strani jezik struke na jednom smjeru može biti obvezni, a na drugom smjeru/smjerovima izborni kolegij (v. Tablicu 6, Odsjek za arheologiju i Odsjek za povijest).

**Tablica 6.***Nastava stranoga jezika struke na Filozofskom fakultetu u Zagrebu (jednopedmetni studiji)***Table 6.***LSP classes at the Faculty of Humanities and Social Sciences in Zagreb (single major study programmes)*

	ANG.	ARH.	FIL.	INFO. ZKAN.	KOMP. KNJIŽ.	KRO.	PED.	POV.	POV. UMJ.	PSIH.	SOC.	TAL.	
preddiplomski studij	I		O	O	O	O	O	O*		O	O	I	
	II		O	O	O	O	O	O*		O	O	I	
	III		I	I	I	I	I			I	I	I	
	IV		I	I	I	I	I			I	I	I	
	V		I	I	I	I	I			I	I	I	
	VI		I	I	I	I	I			I	I	I	
	VII			I									
	VIII			I									
dipl. studij	I	I	O/I	I	I		I	O/I	I	I	I	I	
	II	I	O/I	I	I		I	O/I	I	I	I	I	
	III	I	O/I		I	I	I	I	I	I	I	I	
	IV	I			I			I	I	I		I	

O – obvezni kolegij

I – izborni kolegij

■ – nastava se ne izvodi

Na dvopredmetnim preddiplomskim studijima strani jezici struke obvezni su na gotovo svim nefilološkim odsjecima i velikom broju filoloških odsjeka u prva dva semestra. Nakon toga se na dijelu odsjeka nude kao izborni kolegiji Centra za strane jezike. Studij *Južnoslavenski jezici i književnost* ima šest dvopredmetnih kombinacija, ali se strani jezik struke nudi samo na tri. Radi jednostavnosti prikaza, ova razlika među smjerovima nije zabilježena u tablici (v. Tablicu 7b).

Dvopredmetni diplomski studiji ponekad imaju nekoliko smjerova/modula, a oni mogu imati različitu ponudu stranih jezika struke. Relativno jednostavan primjer jest Odsjek za poljski jezik i književnost koji ima dva smjera. Na kulturološkom smjeru strani jezici struke nude se kao izborni kolegiji samo u 3. semestru, dok se na lingvističkom smjeru nude u 1. i 2. semestru. Radi jednostavnijega prikaza, u tablicama dolje (v. Tablicu 7b) nisu prikazane razlike među smjerovima nego je, primjerice, na diplomskom studiju za poljski jezik i književnost upisano da je strani jezik struke u ponudi kao izborni kolegij u 1., 2. i 3. semestru.<sup>6</sup> Neki studiji imaju pet ili

<sup>6</sup> Takva nejednakost ponude na različitim smjerovima vrijedi i za jednopedmetni diplomski studij anglistike (Tablica 6).

šest različitih smjerova, odnosno modula (anglistika, informacijske znanosti, južnoslavenski jezici i književnost, povijest i dr.), pa bi bilježenje razlika u ponudi stranih jezika struke među svim smjerovima na diplomskim studijima značajno usložnilo prikaz. Svi se kolegiji stranoga jezika struke na dvopredmetnim diplomskim studijima izvode kao izborni.

**Tablica 7a.**

*Nastava stranoga jezika struke na Filozofskom fakultetu u Zagrebu (dvopredmetni studiji)*

**Table 7a.**

*LSP classes at the Faculty of Humanities and Social Sciences in Zagreb (double major study programmes)*

		ANG.	ANT.	ARH.	ČEŠ.	ETN. I KUL. ANT.	FIL.	FON.	FRA.	GER.	GRČ.	HUN.	INDO.
preddiplomski studij	I		O	O	I	O	O	O			O		O
	II		O	O	I	O	O	O			O		O
	III		I	I	I		I						I
	IV		I	I	I		I						I
	V		I	I	I		I					O	
	VI		I	I	I		I					O	
	VII		■				I	■	■			■	
	VIII		■				I	■	■			■	I
dipl. studij	I	I	I		I		I			I			I
	II	I	I		I		I			I			I
	III	I			I		■			I	■		■
	IV	I			I		■				■		■

O – obvezni kolegij

I – izborni kolegij

■ – nastava se ne izvodi



**Tablica 7b.**

Nastava stranoga jezika struke na Filozofskom fakultetu u Zagrebu (dvpredmetni studiji)

**Table 7b.**

LSP classes at the Faculty of Humanities and Social Sciences in Zagreb (double major study programmes)

	INFO. ZNAN.	JUD.	JUŽ. JEZ.	KOMP. KNJIŽ.	KRO.	LAT.	LING.	NED.	PED.	POLJ.	POR.	POV.	
preddiplomski studij	I	O	O	I	O	O	O	O	I	O		O*	
	II	O	O		O	O	O	O	I	O		O*	
	III	I	I		I			I	I				
	IV	I	I		I			I	I				
	V	I	I		I			I	I				
	VI		I		I			I	I	I			
	VII	■						■					
	VIII	■						■					
dipl. studij	I	I	I	I	I			I	I		I	I	
	II	I	I	I	I			I	I		I	I	
	III	I	I	I	I		■	I	I		I	I	
	IV	I		I			■	I			I	I	

O – obvezni kolegij

I – izborni kolegij

■ – nastava se ne izvodi

**Tablica 7c.**

Nastava stranoga jezika struke na Filozofskom fakultetu u Zagrebu (dvpredmetni studiji)

**Table 7c.**

LSP classes at the Faculty of Humanities and Social Sciences in Zagreb (double major study programmes)

	POV. UMJ.	ROM.	RUM.	RUS.	SLO.	SOC.	ŠPA.	ŠVE.	TAL.	TUR.	UKR.	POV. I GEO.
preddiplomski studij	I				I	O	I	O		O	O	
	II				I	O	I	O		O	O	
	III			I	I	I	I			I		
	IV			I	I	I	I			I		
	V			I	I	I				I		
	VI				I	I				I		
	VII	■				■						■
	VIII	■				■						■
dipl. studij	I	I	I	I			I			I		
	II	I	I	I			I			I		
	III	I	I	I		■	I			I		■
	IV				■					I		■

O – obvezni kolegij

I – izborni kolegij

■ – nastava se ne izvodi

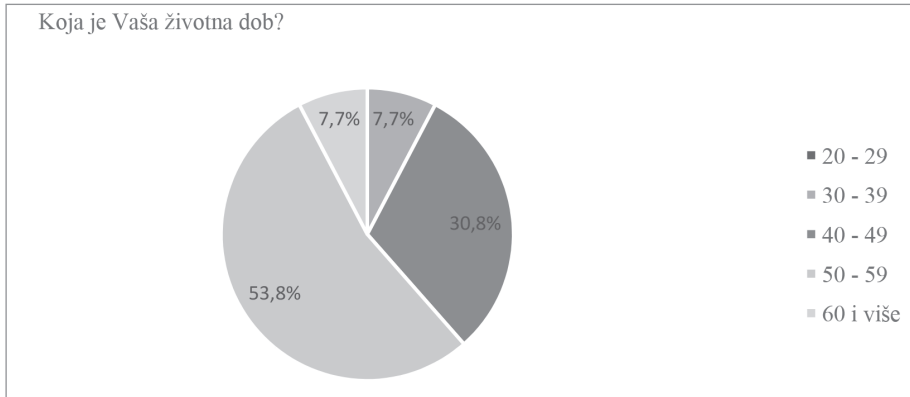
Pregled mrežnih stranica filozofskih fakulteta u Hrvatskoj upućuje na zaključak da je nastava stranih jezika struke na njima prilično neujednačena, a prijelaz studenata s jednoga na drugi filozofski fakultet povremeno može podrazumijevati slušanje i polaganje razlikovnih ispita u trajanju od nekoliko semestara (primjerice četiri u Osijeku). Uvid u postojeće stanje mogao bi potaknuti razvoj međufakultetske suradnje u kontekstu organizacije nastave stranih jezika te poslužiti kao početni korak prema ujednačavanju, u mjeri u kojoj to organizacijske okolnosti dopuštaju, položaja jezika struke na spomenutim istorodnim institucijama. Na taj bi se način studentima olakšao prijelaz s jednoga filozofskog fakulteta na drugi, a predmetnim nastavnicima pomoglo u snalaženju u novonastalim situacijama.

## **4.2. Nastavnici stranoga jezika struke i različiti aspekti nastave**

U ovom su poglavlju prikazani podatci iz ankete provedene među nastavnicima jezika struke na filozofskim fakultetima u Hrvatskoj. Anketu je ispuni-  
lo 13 od ukupno 25 nastavnika na čije je adrese bila poslana. U nastavku se iznose osnovni sociodemografski podatci o nastavnicima, njihova iskustva i stajališta o različitim aspektima nastave (npr. nastavnim materijalima), podatci o njihovu pohađanju kolegija koji tematiziraju nastavu stranoga jezika struke tijekom obrazovanja, kao i podatci o njihovu profesionalnom usavršavanju. Konačno, prikazane su procjene nastavnika o izazovima s kojima se najčešće susreću u nastavi.

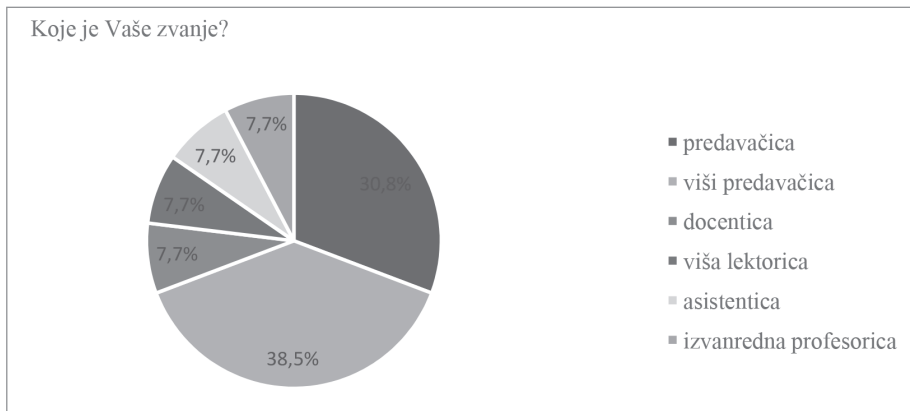
### **4.2.1. Sociodemografski podatci**

Svi su ispitanici ženskoga spola. Sedam ispitanica (53,8 %) u dobnoj je skupini od 50 do 59 godina, četiri ispitanice (30,8 %) u skupini od 40 do 49 godina, jedna ispitanica (7,7 %) u skupini od 30 do 39 godina te jedna (7,7 %) ima više od 60 godina (Slika 1).

**Slika 1.***Dob ispitanika***Figure 1.***Respondents' age*

Pet ispitanica (38,5 %) u istoj ustanovi radi između 16 i 20 godina, njih četiri (30,8 %) u istoj ustanovi rade između 11 i 15 godina, jedna ispitanica (7,7 %) između 0 i 5 godina, a jedna (7,7 %) više od 26 godina. Jezici koje predaju su: engleski, njemački, španjolski i francuski.

Na uzorku od 13 ispitanica čak je šest različitih zvanja: pet je nastavnica (38,5 %) u zvanju više predavačice, četiri su nastavnice (30,8 %) predavačice, a preostale četiri imaju različita zvanja: viša lektorica, asistentica, docentica i izvanredna profesorica (Slika 2).

**Slika 2.***Zvanja ispitanika***Figure 2.***Respondents' academic ranks*

Čini se da je širok raspon zvanja nastavnika stranoga jezika struke dijelom uvjetovan vrstom ustrojbene jedinice na kojoj rade. Dodatne provjere podataka na mrežnim stranicama upućuju na to da su nastavnici koji rade na posebno ustrojenim jedinicama (Osijek, Pula, Zagreb) u zvanju predavača ili višega predavača. Nastavnici u zvanjima višega lektora, asistenta, docenta i izvanrednoga profesora mogu biti zaposleni na filološkim odsjecima (primjerice na Odsjeku za germanistiku), a nastavu izvoditi na nefilološkim odsjecima (primjerice na Odsjeku za pedagogiju) ili biti zaposleni i izvoditi nastavu na nefilološkim odsjecima (primjerice na Odsjeku za učiteljski studij). Također, informacije o mogućnostima napredovanja nastavnika stranog jezika struke koje se, primjerice, mogu čuti na strukovnim konferencijama, sugeriraju da one variraju od jedne do druge ustanove. Za razliku od nastavnika jezika struke na veleučilištima, koji mogu napredovati i nakon zvanja višega predavača, nastavnici jezika struke na sveučilištima nemaju tu mogućnost ili ona velikim dijelom ovisi o razumijevanju i dobroj volji uprave svake pojedine institucije da svojim nastavnicima jezika struke omogući napredovanje.<sup>7</sup>

Ovo je istraživanje već u svojoj početnoj fazi, tj. slanju pisama o provođenju istraživanja među nastavnicima jezika struke na filozofskim fakultetima te anketiranju nastavnika, kao cilj imalo okupljanje predmetnih nastavnika i nastojalo dodatno ukazati na specifičnosti koje oni uvelike dijele. Objava rezultata istraživanja dat će pregled trenutačne situacije i biti možebitan poticaj za bolju nastavnu i istraživačku suradnju dijela nastavnika na navedenim institucijama. Opći je dojam da predmetni nastavnici malo znaju o ustroju nastave stranoga jezika na drugim filozofskim fakultetima te da još uvijek nije (dovoljno) razvijena međufakultetska suradnja u području poučavanja stranih jezika.

#### 4.2.2. Nastavni materijali

Za razliku od nekih drugih znanstvenih disciplina (ekonomije, medicine, turizma, prometa i dr.) za koje postoje brojni udžbenici stranih jezika struke na različitim jezičnim razinama (barem za engleski jezik), iznimno je

---

<sup>7</sup> Predsjedništvo Udruge nastavnika jezika struke na visokoškolskim ustanovama (UNJSVU) godinama je ulagalo snažne napore da mjerodavna tijela upozna s neravnopravnim položajem u kojem se nastavnici jezika struke na sveučilišnim institucijama nalaze u odnosu na druge nastavnike kada se govori mogućnosti i uvjeti napredovanja. U listopadu 2022. prihvaćen je novi ustroj nastavnih radnih mjesta za poučavanje stranoga jezika na sveučilišnom studiju te on sada glasi: predavač, viši predavač i predavač savjetnik (Zakon o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti).

teško pronaći udžbenik koji bi na odgovarajućoj jezičnoj razini obuhvatio dva raznorodna znanstvena područja (humanističke i društvene znanosti) i tako velik broj disciplina koje se studiraju na filozofskim fakultetima (v. Kuna i Ferčec, 2023). Nastavnici stranoga jezika struke na filozofskim fakultetima stoga često pribjegavaju uporabi različitih tipova nastavnih materijala iz velikoga broja izvora i/ili izradi vlastitih nastavnih materijala. U ovom su odjeljku prikazani odgovori na pitanja o nastavnim materijalima u provedenoj anketi. Na sva dolje navedena pitanja bilo je moguće dati više odgovora.

Kao odgovori na pitanje kakvim se tipom nastavnih materijala koriste u nastavi svojih kolegija najčešće su označeni sljedeći: (i) prikupljam različite nastavne materijale iz raznih izvora (npr. tekstove i/ili zadatke iz različitih udžbenika i vježbenica, ulomke književnih djela, audiovizualne materijale i sl.) (12/13); (ii) rabim objavljene nastavne materijale drugih autora u obliku udžbenika, vježbenica i sl. (7/13) te (iii) kombiniram objavljene nastavne materijale (vlastite ili drugih autora) i nastavne materijale koje sam/a izrađujem u obliku skripti, mrežnih materijala i sl. (7/13).

Nastavnice koje prikupljaju materijale za nastavu iz raznih izvora označile su velik broj izvora kojima se koriste. Također, relativna ujednačenost odgovora govori u prilog zastupljenosti različitih tipova tekstova u nastavi. Najčešće se koriste audiovizualni materijali (10/13), poglavlja udžbenika (9/13) i članci iz popularnoznanstvenih časopisa (9/13). Nastavnice također u velikoj mjeri koriste i poglavlja iz vježbenica (8/13). Članke iz znanstvenih časopisa koristi šest nastavnica, a rječničke natuknice i novine njih pet. Najmanji broj nastavnica (3/13) koristi ulomke iz književnih djela u nastavi.

Osam nastavnica samostalno izrađuje nastavne materijale, a riječ je o necenziranim materijalima za mrežne stranice (6/8), skriptama (4/8) te recenziranim materijalima za mrežne stranice (1/8). Odgovori o izazovima s kojima se susreću prilikom izrade materijala prilično su raspršeni. Najčešći je odgovor izbor i usklađivanje tema (6/8), a slijedi ga nedovoljno poznavanje autorskih prava vezanih za preuzimanje teksta (4/8). Po dvije nastavnice odgovorile su da im poteškoće zadaje nedovoljno poznavanje načela izbora tekstova, zatim nedovoljno poznavanje predmetnih područja i, konačno, stalna potreba dorade/izrade nastavnih materijala zbog izrade novih studijskih programa. Ispitanice su kao izazove s kojim se susreću prilikom izrade nastavnih materijala samostalno dodale i vremensku zahtjevnost takvoga rada te poteškoće prilikom nalaženja odgovarajućih znanstvenih, odnosno stručnih tekstova.

### 4.2.3. Obrazovanje i usavršavanje nastavnika

Pitanja o obrazovanju nastavnika odnosila su se na formalno obrazovanje nastavnika (preddiplomski/diplomski/doktorski studij) u kontekstu pohađanja kolegija stranoga jezika struke. Pregledani studijski programi anglistike, germanistike, talijanistike i drugih jezika koji se u Hrvatskoj najčešće predaju kao strani jezici struke pokazuju da oni sadrže kolegije koji su u potpunosti posvećeni jezicima struke (primjerice *Engleski kao jezik struke*, *Znanstveno i tehničko prevođenje*, *Poglavlja iz stručnog prevođenja*, *Prevođenje - Pravo i EU* i dr.) ili kolegije koji se često jednim dijelom bave jezicima struke (primjerice *Jezične vježbe engleskog/njemačkog jezika* i dr.). Međutim, to nije bio slučaj u vrijeme kada je jedan dio sadašnjih nastavnika stranoga jezika struke studirao. Dio nastavnika stranoga jezika struke na početku je karijere često sam intuitivno analizirao potrebe studenata, razmišljao o izboru i usklađivanju tema, izradi nastavnih materijala, tipovima zadataka i brojnim drugim pitanjima o kojima danas budući nastavnici jezika struke uče tijekom studija.

Od 13 nastavnica koje su ispunile anketu samo su tri (23,1 %) tijekom svojega formalnog obrazovanja pohađale kolegije koji tematiziraju strane jezike kao jezike struke i sve specifičnosti povezane s njima (Slika 3).

#### Slika 3.

*Kolegiji stranoga jezika struke tijekom formalnoga obrazovanja ispitanika*

#### Figure 3.

*LSP courses during respondents' formal education*



Takav mali broj snažno ukazuje na važnost profesionalnoga usavršavanja i važnost pristupa različitim oblicima usavršavanja.

Na pitanje o sudjelovanju u radionicama, mrežnim seminarima, tečajevima, ljetnim školama i drugim oblicima usavršavanja koji su se bavili temama relevantnim za nastavu stranoga jezika struke u posljednje dvije

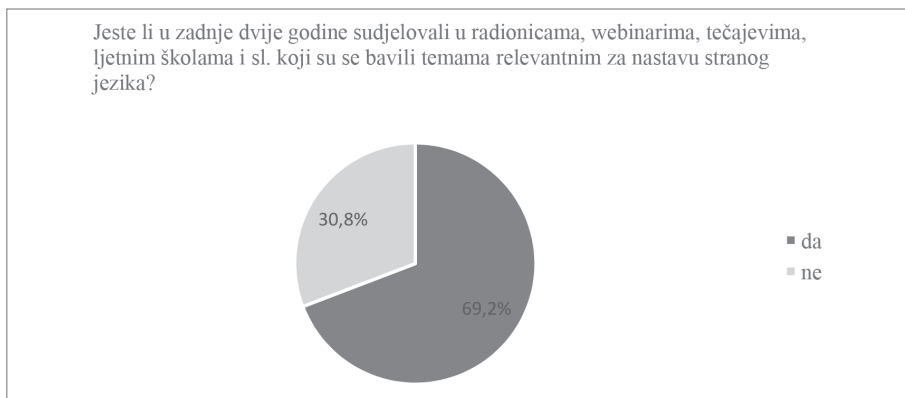
godine (veljača 2019. – veljača 2021.) gotovo je 70 % nastavnica odgovorilo potvrdno (Slika 4).

**Slika 4.**

*Sudjelovanje ispitanika u različitim vrstama profesionalnoga usavršavanja*

**Figure 4.**

*Respondents' participation in various forms of professional training*



Najčešći oblici profesionalnoga usavršavanja (više mogućih odgovora) bile su klasične radionice/tečajevi stručnoga usavršavanja na drugim ustanovama (primjerice na drugim fakultetima, u CARNET-u i sl.) (6/9), mrežni seminari (6/9), *online* tečajevi (4/9), Erasmus+ programi (4/9) te klasične radionice/tečajevi stručnoga usavršavanja na matičnim ustanovama (3/9). Velik broj mrežnih seminara i *online* tečajeva kao oblika usavršavanja sasvim je sigurno rezultat pandemijskih uvjeta koji su vladali u istraživanom razdoblju.

Na pitanje o radionicama koje bi ispitanim nastavnicima najviše pomogle u njihovu profesionalnom usavršavanju bilo je moguće označiti više odgovora. Odgovori su prilično ujednačeni, a poredak važnosti tema jest sljedeći: temeljna načela izrade nastavnih materijala u stranom jeziku (8/13); nastava na daljinu u kontekstu različitih jezičnih vještina u stranom jeziku (8/13); načela vrednovanja u nastavi na daljinu (7/13); digitalni alati u nastavi stranih jezika (6/13); digitalni alati za izradu specijaliziranih korpusa (4/13); intelektualno vlasništvo i autorska prava (4/13) te statističke metode u jezičnim istraživanjima (2/13).

#### 4.2.4. Izazovi

U pitanju o najčešćim izazovima prilikom izvođenja nastave ispitanici su na petostupanjskoj Likertovoj skali trebali označiti u kojoj mjeri (1 *nikad* – 5



*uvijek*) različiti aspekti nastave za njih predstavljaju izazov. Ponuđeni su sljedeći potencijalni izvori poteškoća: (i) velik broj studenata u grupama (više od 20); (ii) velika heterogenost grupa (npr. više različitih dvopredmetnih studijskih programa u jednoj nastavnoj grupi); (iii) neadekvatno vrijeme održavanja nastave (npr. kasni poslijepodnevni ili večernji sati); (iv) neadekvatna opremljenost prostora (npr. mali broj računalnih učionica); (v) nepostojanje adekvatnih nastavnih materijala te (vi) izrada vlastitih nastavnih materijala.

Nepostojanje adekvatnih nastavnih materijala problem je s kojim se nastavnice susreću *uvijek* (2/13) ili *često* (4/13). Velika heterogenost grupa problem je koji je prisutan *uvijek* (4/13) ili *često* (1/13). Izrada vlastitih nastavnih materijala izazov je *uvijek* (2/13) ili *često* (1/13). Velik broj studenata u grupama izazov je *često* (2/13) ili *ponekad* (6/13). Neadekvatna opremljenost prostora problem je *često* (3/13) ili *ponekad* (2/3). Neadekvatno vrijeme održavanja nastave problem je samo *ponekad* (2/13).

Odgovori o potencijalnim izazovima pomalo su neočekivani u dijelu koji se odnosi na nastavne materijale. S obzirom na činjenicu da velik broj nastavnica (8/13) izrađuje vlastite nastavne materijale, moglo se očekivati da će nepostojanje adekvatnih materijala i njihova izrada biti u većoj mjeri percipirani kao izazov u nastavi. Moguće je objašnjenje da nastavnice taj aspekt svojega rada ne doživljavaju kao izrazito zahtjevan.

Na pitanje o primjerima nezadovoljavajuće institucionalne potpore u kontekstu poučavanja jezika struke i napredovanja ili daljnje obrazovanja na matičnim ustanovama, ispitanici su mogli označiti više odgovora, a najčešći su bili: (i) neprepoznavanje važnosti poučavanja jezika struke (primjerice mala satnica ili mali broj semestara u kojima se nastava izvodi) (7/12); (ii) nepostojanje ili mala mogućnost napredovanja nakon zvanja višega predavača (6/12) te (iii) nepostojanje formalne inicijative o suradnji nastavnika jezika struke i predmetnih nastavnika (5/12), kao i nedovoljan broj organiziranih radionica i tečajeva za profesionalno usavršavanje nastavnika jezika struke (5/12).

Tri od osam ispitanica koje su odgovorile na pitanje o pozitivnim i motivirajućim čimbenicima u kontekstu poučavanju jezika struke te napredovanju ili daljnjem obrazovanju navode postojanje financijske potpore za profesionalno usavršavanje i odlaske na skupove.

Konačno, zadnje se pitanje odnosilo na savjete koje bi, poučeni dosadašnjim iskustvom u radu u postojećoj ustanovi, ispitanici dali osobi koja tek počinje raditi na mjestu nastavnika stranoga jezika struke na njihovu fakultetu. Odgovori se mogu grupirati u dvije kategorije: (i) važnost suradnje

s relevantnim sustručnjacima i studentima te (ii) važnost kontinuiranoga usavršavanja.

- (i) *Pripremiti se za različite interese i profile studenata, pratiti njihove potrebe, surađivati sa sustručnjacima, uključiti studente u izradu izvedbenog programa te prikupljati zanimljive dostupne materijale. Da se upozna s temama koje se u struci obrađuju (u okviru kolegija na tom studiju) te da pokuša ostvariti suradnju sa nastavnicima na kolegijima iz struke.*

*Što više interaktivnih sadržaja, suradnja sa studentima*

- (ii) *Obavezna dodatna edukacija o svim aspektima izvođenja nastave jezika struke. Da je cijeli život učenje, istraživanje i da se pripremi za kontinuirani samostalni rad i snalaženje stalno se usavršavati i koristiti različite izvore nastavnih materijala i odgovarajuće metode poučavanja*

S obzirom na činjenicu da je 12 od 13 ispitanica starije od 40 godina, a 11 ispitanica ima više od 11 godina staža u istoj ustanovi (od toga dvije ispitanice više od 26 godina), autorica smatra da navedeni savjeti vrlo jasno ukazuju na važne aspekte u nastavi stranih jezika struke na filozofskim fakultetima, ali vjerojatno i na drugim visokoškolskim ustanovama.

## 5. ZAKLJUČAK

Položaj kolegija i nastavnika stranoga jezika struke razlikuje se od jednoga do drugoga filozofskog fakulteta i rezultat je cijeloga niza čimbenika. Početni je čimbenik svakako generalni konsenzus o nastavi stranoga jezika struke na pojedinim ustanovama. Za one koji žele promjene, početno mjesto dijaloga jesu pojedini odsjeci, odnosno uprave fakulteta. Ono što nastavnici stranoga jezika struke samostalno mogu učiniti jest da upravo kroz Udrugu nastavnika jezika struke na visokoškolskim ustanovama i na konferencijama Udruge potiču međuinstitucionalnu suradnju na nacionalnoj, ali i međunacionalnoj razini. Za početak, organiziranje panela za nastavnike određenoga znanstvenog područja ili srodnih disciplina (ovisno o sastavu sudionika, ali i drugim organizacijskim okolnostima) u okviru konferencije Udruge moglo bi biti vrlo koristan i relativno lako ostvariv prvi korak.

Provedeno istraživanje ima višestruka ograničenja koja uključuju metode istraživanja, broj ispitanika te tehničke/mehaničke pogreške i propuste. Ograničenja vezana za analizu dokumentacije dostupne na mrežnim stranicama filozofskih fakulteta odnose se na izmjene studijskih programa koje se u većem ili manjem opsegu događaju svake akademske godine. Nastavna dokumentacija analizirana je u svibnju i lipnju 2021. te ponovno u srpnju i kolovozu 2022. U tom su razdoblju uočene promjene u opsegu izvođenja pojedinih kolegija (broju semestara u kojima se izvodi nastava), načinu izvođenja nastave (predavanja su prenamijenjena u vježbe), broju ECTS bodova koji se dodjeljuje za pojedine kolegije i dr. Kada je riječ o metodi anketiranja nastavnika, ukupan broj ispitanika na samom je početku bio malen (25), a broj ispunjenih upitnika (13) upućuje na oprez prilikom interpretacije podataka. Povremene nejasnoće oko točnoga statusa i načina izvođenja nastave bile su uzrokovane višestrukom ponudom različitih skupina izbornih kolegija pri čemu nije uvijek bilo nedvosmisleno istaknuto mora li jedan od kolegija iz svake skupine biti izabran ili ne; zatim nedosljednostima u smislu da se jedan kolegij najprije navodi kao izborni, a onda kao obvezni; nepotpunim opisima kolegija i dr. Dio tih nejasnoća vjerojatno je posljedica tehničkih/mehaničkih pogrešaka, odnosno, riječ je o propustima prilikom višestrukoga unosa podataka za različite studijske programe. Propusti u prikazu podataka mogu, u konačnici, biti posljedica pogreške ili propusta samoga istraživača.

## LITERATURA

- Agencija za mobilnost i programe EU. (2023, 8. lipnja). *Erasmus+*. <https://ampeu.hr/erasmus>
- Agencija za znanost i visoko obrazovanje. (2022, 28. rujna). *Javno sveučilište*. <https://mozvag.srce.hr/preglednik/vu/tip/sifra/1>
- Agencija za znanost i visoko obrazovanje. (2021, 11. kolovoza). *Bolonjski proces*. <https://www.azvo.hr/hr/visoko-obrazovanje/bolonjski-proces>
- Basturkmen, H. (2010). *Developing courses in English for specific purposes*. Basingstoke & New York: Palgrave Macmillan.
- Belcher, D. (2009). What ESP Is and Can Be: An Introduction. U: D. Belcher (ur.) *English for Specific Purposes in Theory and Practice*(1-20). Ann Arbor: The University of Michigan Press.
- Biber, D. (2006). *University language*. Amsterdam & Philadelphia: John Benjamins.
- Brozović, D. (2002). Europske integracije i hrvatski jezik. *Jezik* 49(4), 121-125.
- Creswell, J. W. i Creswell, J. D. (2018). *Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches* (5th edition). Thousand Oaks, New Delhi, London, Singapore: Sage.
- Državni zavod za statistiku. (2021). *Srednje škole kraj šk. g. 2019./2020. i početak šk. g. 2020./2021.* <https://podaci.dzs.hr/2021/hr/9956>

- Dudley-Evans, T. (2001). English for specific purposes. U: R. Carter i D. Nunan (ur.) *The Cambridge Guide to Teaching English to Speakers of Other Languages*. (131-136). Cambridge: Cambridge University Press.
- European Commission / EACEA / Eurydice. (2023). *Key data on teaching languages at school in Europe – 2023 edition*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/e0f69418-d915-11ed-a05c-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-283957218>
- European Commission. (2023, 8. lipnja). *Projekti mobilnosti za studente i osoblje u visokom obrazovanju*. <https://erasmus-plus.ec.europa.eu/hr/programme-guide/part-b/key-action-1/mobility-projects-for-higher-education-students-and-staff>
- European Commission. (2022, 22. kolovoza). *Mobility and cooperation*. <https://education.ec.europa.eu/education-levels/higher-education/inclusive-and-connected-higher-education/mobility-and-cooperation>
- European Commission. (2014). *The Erasmus impact study. Effects of mobility on the skills and employability of students and the internationalisation of higher education institutions*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. <https://data.europa.eu/doi/10.2766/75468>
- Filozofski fakultet u Puli. (2022, 25. kolovoza). *Jezična i interkulturalna medijacija. O studiju*. [https://ffpu.unipu.hr/ffpu/studijski\\_programi/sveucilisni\\_preddiplomski\\_studiji/jezicna\\_i\\_interkulturalna\\_medijacija/o\\_studiju](https://ffpu.unipu.hr/ffpu/studijski_programi/sveucilisni_preddiplomski_studiji/jezicna_i_interkulturalna_medijacija/o_studiju)
- Filozofski fakultet u Splitu. (2022, 27. kolovoza). *Undergraduate study program Psychology*. [http://www.ffst.unist.hr/en/departments/psychology?@=22pfc#news\\_111191](http://www.ffst.unist.hr/en/departments/psychology?@=22pfc#news_111191)
- Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. (2023, 18. lipnja). *Centar za strane jezike. Upute studentima*. [https://centar.ffzg.unizg.hr/?page\\_id=2812](https://centar.ffzg.unizg.hr/?page_id=2812)
- Hyland, K. (2006). *English for Academic Purposes: An advanced resource book*. London & New York: Routledge.
- Hyland, K. (2022). English for specific purposes: What is it and where is it taking us? *ESP Today*, 10(2), 202-220.
- Hutchinson, T. i Waters, A. (1987). *English for Specific Purposes: A learning-centred approach*. Cambridge, New York, Port Chester, Melbourne, Sydney: Cambridge University Press.
- Kuna, D. (2020). Teaching English for Specific Academic Purposes in a Multidisciplinary Setting: Challenges and Opportunities. U: V. Cigan, A-M. Krakić i D. Omrčen (ur.) *Od teorije do prakse u jeziku struke* (128-143). Zagreb: Udruga nastavnika jezika struke na visokoškolskim ustanovama.
- Kuna, D. i Ferčec, I. (2023). Strani jezik za posebne namjene. U: V. Bagarić Medve i V. Pavičić Takač (ur.) *Učenje i poučavanje stranih jezika* (589-604). Osijek: Filozofski fakultet.
- Nacionalno vijeće za razvoj ljudskih potencijala. (2016). *Smjernice za usklađivanje studijskih programa sa standardima kvalifikacija i izradu novih studijskih programa usklađenih s Hrvatskim kvalifikacijskim okvirom*. <http://www.kvalifikacije.hr/sites/default/files/documents-publications/2017-07/Smjernice%20za%20uskladivanje%20studijskih%20programa%20sa%20SK.pdf>
- Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku. (2015). *Pravilnik o studijima i studiranju na Sveučilištu Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku*. [http://www.unios.hr/wp-content/uploads/2015/07/SJJS\\_Pravilnik\\_o\\_studijima\\_i\\_studiranju\\_srpanj\\_2015.pdf](http://www.unios.hr/wp-content/uploads/2015/07/SJJS_Pravilnik_o_studijima_i_studiranju_srpanj_2015.pdf)
- Zakon o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti. (2022). Narodne novine 119/2022. [https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2022\\_10\\_119\\_1834.html](https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2022_10_119_1834.html)

## PREGLEDANE MREŽNE STRANICE

- Filozofski fakultet Osijek. (2022, 24. kolovoza). *Katedra za zajedničke sadržaje*. <https://www.ffos.unios.hr/katedra-za-zajednicke-sadrzaje/>
- Filozofski fakultet Osijek. (2022, 24. kolovoza). *Studijski programi*. <https://www.ffos.unios.hr/studijski-programi/>
- Filozofski fakultet u Puli. (2022, 24. kolovoza). *Strani jezici*. [https://ffpu.unipu.hr/ffpu/odsjek\\_za\\_nastavnicko\\_obrazovanje\\_i\\_strane\\_jezike/strani\\_jezici](https://ffpu.unipu.hr/ffpu/odsjek_za_nastavnicko_obrazovanje_i_strane_jezike/strani_jezici)
- Filozofski fakultet u Puli. (2022, 26. kolovoza). *Studijski programi*. [https://ffpu.unipu.hr/ffpu/studijski\\_programi](https://ffpu.unipu.hr/ffpu/studijski_programi)
- Filozofski fakultet u Rijeci. (2022, 26. kolovoza). *Studijski programi*. <https://fri.uniri.hr/studiranje/studijski-programi/>
- Filozofski fakultet u Splitu. (2022, 27. kolovoza). *Studiji na Filozofskom fakultetu u Splitu*. <https://www.ffst.unist.hr/studiji>
- Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. (2022, 11. srpnja). *Centar za strane jezike. Izvedbeni plan nastave za akademsku godinu 2021./2022*. [https://centar.ffzg.unizg.hr/?page\\_id=7609](https://centar.ffzg.unizg.hr/?page_id=7609)
- Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. (2022, 24. kolovoza). *Centar za strane jezike*. <https://centar.ffzg.unizg.hr/>
- Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. (2022, 28. kolovoza). *Preddiplomski studiji*. <http://theta.ffzg.hr/ECTS/Studij/Lista?razinaStudijaID=3>
- Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. (2022, 29. kolovoza). *Diplomski studiji*. <http://theta.ffzg.hr/ECTS/Studij/Lista?razinaStudijaID=4>
- Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. (2022, 28. kolovoza). *Integrirani studiji*. <http://theta.ffzg.hr/ECTS/Studij/Lista?razinaStudijaID=5>

## POPIS KRATICA

ANT.	Antropologija
ARH.	Arheologija
ČEŠ.	Češki jezik i književnost
ENG./ANG.	Engleski jezik i književnost / Anglistika
ETN. I KUL. ANT.	Etnologija i kulturna antropologija
FIL.	Filozofija
FON.	Fonetika
FRA.	Francuski jezik i književnost
GRČ.	Grčki jezik i književnost
HRV./KRO.	Hrvatski jezik i književnost / Kroatistika
INDO.	Indologija
INFO. ZNAN.	Informacijske znanosti
JAP.	Japanski jezik i kultura
JUD.	Judaistika
JUŽNOSL. JEZ.	Južnoslavenski jezici i književnost
KOMP. KNJIŽ.	Komparativna književnost
KULT.	Kulturologija
KULT. I TURIZ. I TAL.	Kultura i turizam i Talijanski jezik i kultura
LING.	Lingvistika
LAT.	Latinski jezik i rimska književnost
MAĐ./HUN.	Mađarski jezik i književnost / Hungarologija
NED.	Nederlandistika
NJEM./GER.	Njemački jezik i književnost / Germanistika
PED.	Pedagogija
POLJ.	Poljski jezik i književnost
POR.	Portugalski jezik i književnost
POV.	Povijest
POV. I GEO.	Povijest i geografija (integrirani studij)
POV. UMJ.	Povijest umjetnosti
PREVOD. STUD.	Prevoditeljski studij
PSIH.	Psihologija
RANI I PREDŠK. ODGOJ I OBRAZ.	Rani i predškolski odgoj i obrazovanje
ROM.	Romistika
RUM.	Rumunjski jezik i književnost
RUS.	Ruski jezik i književnost
SLO.	Slovački jezik i književnost
SOC.	Sociologija
ŠPA.	Španjolski jezik i književnost
ŠVE.	Švedski jezik i kultura
TAL.	Talijanski jezik i književnost / Talijanistika
TUR.	Turkologija
UČIT. STUD.	Učiteljski studij (integrirani studij)
UKR.	Ukrajinski jezik i književnost

## **The Teaching of Languages for Specific Purposes at Faculties of Humanities and Social Sciences in Croatia**

Dubravka Kuna

The aim of this paper is to present the research results on the teaching of languages for specific purposes (LSP) at faculties of humanities and social sciences in Croatia. The data were collected via two methods: the analysis of documents available on the faculty websites for the academic year 2021/2022 and a survey of LSP teachers at each of the faculties. The analysis of the study programmes and course descriptions were primarily aimed at determining the share of the LSP courses in the various study programmes. By surveying LSP teachers at the faculties of humanities and social sciences in Croatia, basic sociodemographic data were collected about the course instructors as well as a variety of data regarding the types of teaching materials used, teacher education and training, and the greatest teaching challenges faced by the instructors. Research results point to the different status of the LSP courses at the faculties of humanities and social sciences in Croatia. They offer insight into the current situation and may open up opportunities for better networking of the LSP teachers in various teaching and research contexts.

*Key words: documentation analysis, survey, faculty of humanities and social sciences, languages for specific purposes, study programme*